

Eerste supplement op het gallenboek

Nieuwe Nederlandse gallen

door

W. M. DOCTERS VAN LEEUWEN

(With a summary: New galls from the Netherlands)

INLEIDING

In het jaar 1956 werd het manuscript voor de tweede druk van het Gallenboek afgesloten. Sindsdien kwamen vele nieuwe gallen in mijn handen. Deze worden hierachter beschreven. Van deze gelegenheid maak ik gebruik, enkele fouten te verbeteren en veranderingen aan te brengen in de namen van enkele galwespen.

Gallen worden onder invloed van planten en dieren gevormd. Er zijn echter nog andere oorzaken, die aan planten, om het voorzichtig uit te drukken, op gallen gelijkende veranderingen kunnen doen ontstaan.

Men gebruikt groeistoffen om onkruiden te verdelgen. De bespoten planten sterven, maar voor het zover is, kunnen zij abnormale groeiverschijnselen vertonen. De planten gaan er ziekelijk uitzien, de stengels krijgen krommingen en onregelmatige verdikkingen en de bladeren ontwikkelen zich ook abnormaal. Op het eerste gezicht denkt men een door aaltjes vergalde plant voor zich te hebben. Een zorgvuldig microscopisch onderzoek is nodig om uit te maken, of aaltjes al dan niet aanwezig zijn. Deze onder invloed van groeistoffen ontstane veranderingen zijn geen gallen, maar men kan op een dwaalspoor gebracht worden, als men niet weet, dat de planten met groeistoffen behandeld waren.

Steeds meer virussen worden ontdekt, die plantenziekten veroorzaken. Uitwendig zijn de zieke planten vaak te herkennen aan morfologische veranderingen, als gele vlekken en strepen op de stengels en bladeren, verschrompelingen van de bladeren, enz. enz. Deze veranderingen zijn te gering om van galvorming te kunnen spreken. Doch onder invloed van bepaalde virussen kunnen aan de zieke planten ook bloemvergroeningen en heksenbezems ontstaan met een rijkelijke ontwikkeling van stengels en bladeren.

Bloemvergroeningen en heksenbezems kunnen ook onder invloed van schimmels, galmijten en bladluizen ontstaan. Deze vormen rekent men tot de echte gallen. Mag men dit nu ook zeggen van de bloemvergroeningen en heksenbezems aan viruszieke planten?

Bos, 1957a, p. 1, heeft een uitvoerig onderzoek gedaan naar dergelijke virusziekten. Hij geeft daarvan talrijke voorbeelden en beschrijft de veranderingen in de bloemen van de viruszieke planten. Hij wijst er op, dat tussen een galvormer en een gal een ecologische betrekking bestaat. Onder invloed van de galvormer ontstaat een gal en de galvormer leeft daarin en neemt er zijn voedsel uit op. De niet aangetaste delen van de plant blijven gezond. Dit is bij viruszieke planten anders, de plant wordt ziek en dit ziekzijn uit zich in het ontstaan van bloemvergroeningen en heksenbezems, die voor het voortbestaan van de virussen niet noodzakelijk zijn. Voor het leven van een galverwekker is de gal wel nood-

zakelijk. Zelfs als men een virus zou beschouwen als een op zeer lage trap staande vorm van leven, hetgeen door het merendeel van de onderzoekers op dit gebied niet wordt aangenomen, dan blijft de conclusie gelden, dat de onder invloed van virussen gevormde morfologische veranderingen van de plant voor het leven van deze virussen geen betekenis hebben.

Ik kan mij dus geheel aansluiten bij de mening van BOS, als deze zegt, dat de bloemvergroeningen en heksenbezems aan viruszieke planten geen gallen zijn.

Als ik buiten aan een plant vergroende bloemen vond en ik ontdekte daarin galmijten, dan beschouwde ik zo'n vergroening als een mijtgal. Het zou echter best mogelijk kunnen zijn, dat de vergroening het gevolg was van een virusziekte en dat de galmijten in de reeds vergroende bloemen waren binnengedrongen. In dat geval zou de aantasting door de galmijten sekundair zijn.

Tijdens een bezoek aan het laboratorium van het I.P.O. te Wageningen lieten de Heren BOS en EVENHUIS mij herbariummateriaal van viruszieke planten met bloemvergroeningen zien en zij demonstreerden ook levende planten, die met behulp van cikaden virusziek gemaakt waren. Het viel mij op, dat de bloemen niet alleen antholyze, d.w.z. verandering van de delen van de bloem in bladachtige organen, vertoonden, doch dat zij in echte heksenbezems veranderd waren met takjes en vrij goed ontwikkelde blaadjes. Dat was zeer opvallend bij de klaverplanten. In het vrije veld heb ik klaverplanten met vergroende bloemen gevonden en daarin ook galmijten waargenomen, maar die veranderingen bleven beperkt tot de vorming van schubvormige blaadjes. Doch men kent onder de mijtgallen ook voorbeelden van sterk ontwikkelde heksenbezems met een rijkelijke vorming van takjes en bladeren. Hoe men zekerheid kan krijgen in twijfelachtige gevallen, weet ik niet. Verder onderzoek zal daarin misschien opheldering brengen.

Sedert mijn terugkeer uit Nederlands-Indië in 1932 hebben vele personen meegewerkt aan het verzamelen van materiaal voor mijn gallenherbarium. Twee van hen hebben mij meer gallen gezonden dan alle anderen samen. Dat waren JOHAN JANSEN en Broeder MAURENTIUS. De Heer JANSEN leerde ik kennen tijdens vergaderingen en excursies van de floristen. Hij was onderwijzer te Malden en hij kende de flora van de omgeving van zijn woonplaats door en door. Aan zijn scherpe blik ontsnapte niet veel. In de loop van de jaren ontving ik vele nieuwe gallen van hem en wij maakten samen excursies in de omgeving van de Plasmolen en langs de Maas. Hij overleed op 23 januari 1948, 57 jaren oud.

Met Broeder MAURENTIUS (J. H. BOSMAN) kwam ik in contact na de tweede wereldoorlog. Ik ontving een collectie gallen van hem, waarbij vele nieuwe soorten. Broeder MAURENTIUS verzorgde de tuinen en boomgaarden van zijn congregatie. In september 1955 logeerde ik in een boerderij van deze congregatie, dicht bij Maastricht. Broeder MAURENTIUS begeleidde mij op een tocht over de door hem zo geliefde en zo goed gekende St. Pietersberg en hij wees mij de groeiplaatsen van vele van elders aan mij onbekende gallen. Hij overleed op de leeftijd van 54 jaren op 3 november 1956.

De namen JOHAN JANSEN en Broeder MAURENTIUS zijn onverbrekelijk verbonden met de voortgang van het gallenonderzoek in Nederland in de laatste kwart eeuw.

VERANDERINGEN EN VERBETERINGEN

De namen van enkele galwespen moeten veranderd worden. In de tweede druk van het Gallenboek is de naam *Diplolepis* vervangen door *Cynips*. De naam *Diplolepis*, die al zo lang voor enkele eikegalwespen gebruikt werd, moet nu echter in de plaats komen van *Rhodites*. Deze verandering ging mij en ook anderen wel wat ver en ik had gehoopt, dat de naam *Rhodites* behouden zou kunnen blijven. Die naam is al zo lang gebruikt voor galwespen, die op rozen gallen vormen. Maar het blijkt, dat aan de verandering van *Rhodites* in *Diplolepis* niet te ontkomen is. Ook enkele *Aylax*-soorten krijgen een andere naam en bovendien moeten enkele namen van eikegalwespen aangevuld worden met *quercus*.

Hierbij wil ik het laten, al zouden nog enkele veranderingen noodzakelijk kunnen zijn. Deze staan echter nog niet helemaal vast. Ik geef toe, dat deze naamsveranderingen onaangenaam zijn, doch het is beter door de zure appel heen te bijten en de hieronder aangegeven veranderingen in het Gallenboek aan te brengen.¹⁾

- 119. *Misopatha* moet zijn *Misopatha*
- 192. Koch moet zijn F.
- 208. *Aylax* wordt *Isocolus*
- 265. *pedicularis* moet zijn *pedicularius*
- 304 en 308. *Aleutes* moet zijn *Anlates*
- 371. Soort van bacterie nog niet zeker vastgesteld
- 419A. Naam van de galvormer moet zijn *Corynebacterium fascians* (Tilf.) Dows.
- 421 *Aylax* wordt *Liposthenes*
- 608. *Centorrhynchus* moet zijn *Calosiris*
- 505. Payk moet zijn Panzer
- 621. *incurvata* moet zijn *incurvans*
- 657. *piraster* moet zijn *pyraster*
- 761. *Longinius* moet zijn *Longinguis*
- 766A. Forma ? wordt forma *larshemi* D.v.L. & D.M. ♀ ♂
- 766B. Vervalt, zie hierachter onder nieuwe gallen no. 1316
- 770, 781 en 819. *radicis* wordt *quercus-radicis*
- 784 en 842. *folii* wordt *quercus-folii*
- 802 en 805. *ramuli* wordt *quercus-ramuli*
- 833 en 836. *baccarum* wordt *quercus-baccarum*
- 899 t.e.m. 905. Waar *Rhodites* staat moet staan *Diplolepis*
- 927. L. moet zijn Payk
- 1139. *Aylax* wordt *Gilletia*.

NIEUWE GALLEN

De helft van de nieuwe gallen wordt veroorzaakt door de schuimcikade of het spuugbeestje, *Philaenus spumarius*. Het heeft geen zin deze gallen voor elke

¹⁾ Dr. J. G. BETREM ben ik zeer erkentelijk voor de vele aanwijzingen, die hij mij heeft gegeven bij het vaststellen van de veranderingen in de namen van de galwespen. De verantwoordelijkheid voor deze veranderingen draag ik natuurlijk zelf. De Heer P. J. BRAKMAN verbeterde enkele fouten in de namen van de kevers, waarvoor mijn dank.

plant afzonderlijk te beschrijven, daar zij op alle planten volgens hetzelfde principe gebouwd zijn. Hecht de larve van het spuugbeestje zich op volwassen organen vast, dan veranderen deze niet of nauwelijks. Groeiende delen des te meer, naarmate zij in een jonger ontwikkelingsstadium worden aangetast. De geledingen van de stengels blijven korter, zodat de bladeren dichter bij elkaar komen te zitten, bovendien kunnen de stengels onregelmatige verdikkingen en krommingen vertonen. De aangetaste bladeren groeien slecht uit, zij worden gekruld en vaak bobbelig. Voor nadere bijzonderheden raadplege men DOCTERS VAN LEEUWEN, 1958, p. 111. Hieronder wordt bij de door de schuimcikade gevormde gallen alleen opgegeven de naam van de plant, de vindplaats en de naam van de galvormer.

In het Gallenboek zijn 1257 gallen beschreven plus nog 15 a nummers, waarvan een, nl. no. 766B, moet vervallen, tezamen dus 1271 nummers. Hieronder beginnen wij dus met no. 1272.

Aethusa cynapium L. Hondspeterselie

— Leersum.

Schk. — *Philaenus spumarius* (Fall.) 1272

Alyssum saxatile L. Rotsschildzaad

— Leersum.

Schk. — *Philaenus spumarius* (Fall.) 1273

Anemone hepatica L. Leverbloempje

— Kleine knobbels aan de wortels zonder eigenlijke galkamers. Zie Plantenziektenk. Dienst, 1956, p. 49.

A. — *Meloidogyne hapla* Chitwood 1274

Apium graveolens L. var. rapaceum (Mill.) Dec. Knolselderij

— Opzwellingen aan de bases van planten. Zie Plantenziektenk. Dienst, 1956, p. 72.

Kv. — *Calosiris terminatus* Herbst 1275

Aster novi-belgii L. Nieuwnederlandse aster

— Leersum.

Schk. — *Philaenus spumarius* (Fall.) 1276

Bryonia dioica Jack. Heggerank

— Leersum

Schk. — *Philaenus spumarius* (Fall.) 1277

Caltha palustris L. Dotterbloem

— Leersum.

Schk. — *Philaenus spumarius* (Fall.) 1278

Campanula rapunculoides L. Akkerklokje

— Leersum.

Schk. — *Philaenus spumarius* (Fall.) 1279

Campanula trachelium L. Ruig klokje

— Leersum.

Schk. — *Philaenus spumarius* (Fall.) 1280

Centaurea dealbata Willd.

— Leersum.

Schk. — *Philaenus spumarius* (Fall.) 1281

Centaureum pulchellum (Sw.) Druce

Fraai duizendguldenkruid

— Onder aan de stengel in de oksels van de bladeren 1 tot $1\frac{1}{2}$ mm grote, ovale, groene knobbeltjes. Binnenin bevindt zich een ruime larvenkamer met een onregelmatige opening in de wand, waardoor de bewoner zijn woning verlaten heeft. Uit de wijze, waarop dit geschiedt, maak ik op, dat de galvormer een kevertje is. Voor een meer uitvoerige beschrijving is meer materiaal nodig. Zie FOCKEU, 1890, p. 38. Terschelling, G. HOUTMAN coll.

Insect 1282

Chaerophyllum temulum L. Dolle kervel

— Leersum.

Schk. — *Philaenus spumarius* (Fall.) 1283**Corylus americana Marsh. Amerikaanse hazelaar**

— Knopgal. De knoppen zijn sterk opgezwollen, rond-achtig of ovaal, groen en van binnen gevuld met schubvormige blaadjes. Zie Gallenboek no. 243. Hengelo, G. KRUSEMAN coll.; Wageningen, Arboretum, H. J. VENEMA coll.

Gmt. — *Phytoptus avellanae* Nal. 1284**Corylus avellana L. Hazelaar**

— Leersum.

Schk. — *Philaenus spumarius* (Fall.) 1285**Corylus chinensis Franch.**

— Knopgal. Dezelfde gal als no. 1284. Wageningen, Arboretum, H. J. VENEMA coll.

Gmt. — *Phytoptus avellanae* Nal. 1286**Corylus colurna L. Boomhazelaar**

— Knopgal. Dezelfde gal als no. 1284. Wageningen, Arboretum, H. J. VENEMA coll.

Gmt. — *Phytoptus avellanae* Nal. 1287**Corylus cornuta Marsh.**

— Knopgal. Dezelfde gal als no. 1284. Wageningen, Arboretum, H. J. VENEMA coll.

Gmt. — *Phytoptus avellanae* Nal. 1288**Corylus heterophylla Fisch. var. japonica Koidy.**

— Knopgal. Dezelfde gal als no. 1284. Wageningen, Arboretum, H. J. VENEMA coll.

Gmt. — *Phytoptus avellanae* Nal. 1289**Corylus maxima Mill. Lambertsnoot**

— Knopgal. Dezelfde gal als no. 1284, Wageningen, Arboretum, H. J. VENEMA coll. Amsterdam, Dr. G. KRUSEMAN deelde mij mede, dat in het Museum voor Entomologie te Amsterdam een preparaat van de galmijten aanwezig is, afkomstig van gallen in het Oosterpark op een struik van *Corylus maxima* Mill. var. *purpurea* (Loud.) Rehd., de bruine hazelaar.

Gmt. — *Phytoptus avellanae* Nal. 1290

Centaureum pulchellum, gal no. 1282.

G. HOUTMAN fec.,
× 4.

Corylus tibetica Batal.

— Knopgal. Dezelfde gal als no. 1284. Wageningen, Arboretum, H. J. VENEMA coll.

Gmt. — *Phytoptus avellanae* Nal. 1291

Cytisus multiflora (Ait.) Sweet Witte brem

— Kleine heksenbezems, uitgroeiingen van de knoppen, bestaande uit kleine, dicht behaarde, schubvormige blaadjes, 5 tot 10 mm groot. Beyark Z.L., broeder MAURENTIUS coll.

Gmt. — *Phytoptide* 1292

Dahlia species

— Onregelmatige knobbels bij de bases van de stengels zonder vorming van knoppen of uitgroeisels. Zie Plantenziektenk. Dienst, 1956, p. 41.

B. — *Agrobacterium tumefaciens* (Sm. et T.) Conn. 1293

— Bloemkoolziekte. Onregelmatige, kankerachtige woekeringen bij de bases van de stengels, tezamen met rijke vorming van knoppen en uitgroeisels. Zie Plantenziektenk. Dienst, 1956, p. 41, fig. 7.

B. — *Corynebacterium fascians* (Tilf.) Dows. 1294

Echinops ritro L. Kogeldistel

— Leersum.

Schk. — *Philaenus spumarius* (Fall.) 1295

Epilobium angustifolium L. Wilgenroosje

— Leersum.

Schk. — *Philaenus spumarius* (Fall.) 1296

Eupatorium cannabinum L. Leverkruid

— Leersum.

Schk. — *Philaenus spumarius* (Fall.) 1297

Geranium pratense L. Beemdooievaarsbek

— Leersum.

Schk. — *Philaenus spumarius* (Fall.) 1298

Gerbera jamesonii Hook.

— Wortelknolletjes zonder vorming van eigenlijke galkamers. Zie Plantenziektenk. Dienst, 1957, p. 45.

A. — *Meloidogyne arenaria* (Neal) Chitwood 1299

Geum coccineum S. et S. „Borisii”

— Leersum.

Schk. — *Philaenus spumarius* (Fall.) 1300

Heracleum sphondylium L. Bereklaauw

— Langwerpige, geelachtig verkleurde plooien langs de nerven aan de bovenkant van het blad. Aan de onderzijde langwerpige, nauwe inzinkingen, waarin enkele witte galmuglarven leven. Zutphen, J. ZWIER coll.

Gmg. — *Contarinia heraclei* Ruebs. 1301

Lapsana communis L. Akkerkool

— Leersum.

Schk. — *Philaenus spumarius* (Fall.) 1302

Gal van *Phytoptus goniothorax*
NAL. ssp. *malinus* NAL. op
een appelblad, gal no. 1303.

Nat. grootte. M. VAN DE
SCHELDE fec.

Menyanthes trifoliata L.
— Leersum.

Monarda didyma L. Bergamotplant
— Leersum.

Oenothera lamarckiana Ser. Grote teunisbloem
— Leersum.

Parthenocissus quinquefolia (L.) Planch. Wilde wingerd
— Leersum.

Petroselinum segetum (L.) Koch Oogstpeterselie
— Sterke vergroening van de bloemen. Deze gaan in blaadjes over en zitten in
proppen bij elkaar. Zie DE VISSER, 1958, p. 105 en 125. Nieuwvliet-Z.VI., A.
DE VISSER coll.

Malus halliana Koehne Sierappel

— Karmijn- tot bloedrode, onregelmatige, wollige tot korrelige haarbegroeiingen op de onderkant van de bladeren, bij sterke infectie ook op de bovenzijde ontwikkeld. De haren zijn cilindrisch, gekronkeld en door elkaar gegroeid. Apeldoorn, JOH. H. VAN BURKOM coll. Zie DOCTERS VAN LEEUWEN, 1959, p. 14. Deze gal komt ook op de gewone, gekweekte appelrassen voor, zie Gallenboek no. 540, doch is dan lichter gekleurd.

Gmt. — *Phytoptus goniothorax* Nal.
ssp. *malinus* Nal. 1303

Malus sylvestris (L.) Mill. ssp. *mitis* (Wallr.)

Mansf. Appel

— Zeer kleine, in twee rijen groeiende knobbel-
tjes aan jonge takken. Hoorn, G. HOUTMAN coll.

Gl. — *Lestes viridis* v. d. Linde 1304
— Harlingen. Zie Plantenziektenk. Dienst, 1956,
p. 22, fig. 23 en 24.

Schk. — *Philaenus spumarius* (Fall.) 1305

Matricaria chamomilla L. Echte kamille

— Sterke vergroening van de bloemhoofdjes. De
bloemen veranderen in kleine, groene blaadjes, die
in proppen bij elkaar staan. Mijten in de gallen
gevonden. Leersum.

Gmt. — Phytoptide 1306

Melandrium rubrum (Weig.) Garcke

Dagkoekoeksbloem

— Leersum.

Schk. — *Philaenus spumarius* (Fall.) 1307

Waterdrieblad

Schk. — *Philaenus spumarius* (Fall.) 1308

Schk. — *Philaenus spumarius* (Fall.) 1309

Schk. — *Philaenus spumarius* (Fall.) 1310

Schk. — *Philaenus spumarius* (Fall.) 1311

Gmt. — Phytoptide 1312

Phlox paniculata L. Herfstsering

— Leersum.

Schk. — *Philaenus spumarius* (Fall.) 1313

— Bloemkoolziekte. Ontwikkeling van kankerachtige woekeringen bij de bases van de stengels. In de knobbels werden ook aaltjes, *Praetylechus* species, gevonden. Vermoedelijk is de gal ontstaan door een gecombineerde aantasting door aaltjes en de hieronder genoemde bacterie. Zie Plantenziektenk. Dienst, 1956, p. 78.

B. — *Corynebacterium fascians* (Tilf.) Dows. 1314**Plantago major L. Grote weegbree**

— Leersum.

Schk. — *Philaenus spumarius* (Fall.) 1315**Quercus cerris L. Moseik**

— Deze gal is niet te onderscheiden van gal no. 766, onder welk nummer de gal van de bigame generatie van *Andricus kollari* is beschreven. Kleine, geelachtige, afgeronde bolletjes, die gewoonlijk in klompjes in de oksel of eindknoppen bij elkaar zitten. De schubben van de knoppen wijken iets uiteen, zodat de gallen zichtbaar worden. Zie DOCTERS VAN LEEUWEN & DEKHUIJZEN-MAASLAND, 1958, p. 101. De ♀ ♀-generatie is *Andricus lignicolus* Htg. op *Quercus robur*. Amsterdam culta.

Gwsp. — *Andricus lignicolus* Htg. forma *vanbeurni* D.v.L. & D. M. ♀ ♂
1316

Quercus glandulifera Bl.

— Knikkergal. Grote, harde en bolvormige gal met een gladde oppervlakte en een centrale kamer. Wageningen, Arboretum. De ♀ ♂-generatie is *Andricus kollari* Htg. forma *circulans* Mayr.

Gwsp. — *Andricus kollari* Htg. ♀ ♀ 1317**Ranunculus acris L. Scherpe boterbloem**

— Leersum.

Schk. — *Philaenus spumarius* (Fall.) 1318**Ranunculus lingua L. Grote boterbloem**

— Leersum.

Schk. — *Philaenus spumarius* (Fall.) 1319**Raphanus raphanistrum L. Knopherik**

— Vergroening van de bloemen. De bloemen gaan over in bosjes groene schubvormige blaadjes. Sittard.

Gmt. — *Phytoptide* 1320**Salix nigra Marsh. Zwarte wilg**

— Afgeronde knobbels, kankerachtige woekeringen op de takken. Maastricht, Broeder MAURENTIUS coll.

B. — *Agrobacterium tumefaciens* (Sm. et T.) Conn. 1321**Salix repens L. × S. viminalis L.**

— Heksenbezems, bestaande uit dicht bijeenstaande takjes en bladachtige schubben, die uit de katjes of knoppen uitgroeien. St. Pietersberg, Broeder MAURENTIUS coll.

Gmt. — *Phytoptus triradiatus* Nal. 1322

Silphium perfoliatum L. Zonnekroon

— Leersum. Een afbeelding van deze gal in DOCTERS VAN LEEUWEN, 1958, p. 113.

Schk. — *Philaenus spumarius* (Fall.) 1323

Sorbus aucuparia L. Lijsterbes

— Leersum

Schk. — *Philaenus spumarius* (Fall.) 1324

Telekia speciosa (Schreb.) Baumg. Koeieoog

— Leersum

Schk. — *Philaenus spumarius* (Fall.) 1325

Torilis nodosa (L.) Gaertn. Knopig doornzaad

— Sterke, heksenbezemachtige vergroening van de bloemen. Nieuwvliet Z.VI., A. DE VISSER coll.

Gmt. — *Phytoptide* 1326

Trifolium repens L. Witte klaver

— Bloemgal, de knoppen blijven gesloten. Bennekom, W. NIJVELDT coll. Zie NIJVELDT, 1957, p. 77.

Gmg. — *Dasyneura gentneri* Pritchard 1327

Veronica catenata Pennell Rode waterereprijs

— Vruchtgal. Eigenlijk is dit geen nieuwe gal, want de vruchtgal in het Gallenboek van de gewone waterereprijs *Veronica anagallis-aquatica* beschreven, bleek niet op deze plant doch op bovengenoemde ereprijs voor te komen. De Heren Dr. S. J. VAN OOSTSTROOM en Th. J. REICHGELT onderzochten het materiaal, dat in mijn gallenherbarium bewaard wordt en ook het materiaal, dat zich in het Leidse Herbarium bevindt en ontdekten, dat alle aangetaste planten bleken te behoren tot *Veronica catenata*. In 1958 verzamelde Dr. D. BAKKER materiaal van deze gal in de N.O. Polder. Hij vond de gal op *Veronica catenata*, ook op de bastaard van deze plant en *V. anagallis-aquatica* en bovendien eenmaal op *V. anagallis-aquatica* zelf, zoals Dr. VAN OOSTSTROOM mij mededeelde. De naam van deze soort behoeft dus niet geschrapt te worden in het gallenboek, maar in plaats van „algemeen” moet staan „zeldzaam”. Op *Veronica catenata* kan deze gal algemeen genoemd worden. Zie VAN OOSTSTROOM & REICHGELT, 1958, p. 81 en VAN OOSTSTROOM, 1958, p. 107.

Kv. — *Gymnetron villosulum* Gyll. 1328

Viburnum carlesii Hemsl.

— De bladeren zijn gekroesd en gedraaid en zij vormen vaak propfen aan het eind van de takken. Leersum.

Bls. — *Aphide* 1329

Viola tricolor L. Driekleurig viooltje

— Scheutgal. Deze gal heb ik niet gezien, ik kan er dus geen nauwkeurige beschrijving van geven. Zie NIJVELDT, 1957, p. 78.

Gmg. — *Contarinia violicola* Cocquillet 1330

Summary

This supplement contains the descriptions of more than 50 new galls found in

the Netherlands, half of them are caused by the cuckoo-spit, *Philaenus spumarius*.

In the introduction the question is discussed whether those morphological alterations may be called galls which are caused by growth-substances, such as used for destroying weeds and besides those virescences of flowers and those witches' brooms which develop on plants infected by viruses.

The author arrives at the conclusion that these alterations may not be classified as galls.

Literatuur

- Bos, L., 1957a, Heksenbezemverschijnselen. Een pathologisch-morphologisch onderzoek. *Mededel. Landbouwhogeschool*, Wageningen, 57 : 1.
- , 1957b, Plant teratology and plant pathology. *Tijdschr. v. Plantenziekten* 63 : 222.
- DOCTERS VAN LEEUWEN, W. M., 1957, Het Gallenboek, 2de druk, Zutphen.
- , 1958, Gallen gevormd door de schuimcikade, *Philaenus spumarius* (Fall.). *Tijdschr. v. Plantenziekten* 64 : 111.
- , 1959, Een zeldzame (?) mijtgal op de bladeren van de appel. *Ent. Ber.* 19: 14.
- DOCTERS VAN LEEUWEN, W. M. & J. M. DEKHUIJZEN-MAASLAND, 1958, The bigamic generations of *Andricus corruptrix* Schlechtendal and *Andricus ligicolus* Hartig. *Tijdschr. v. Ent.* 101 : 101.
- FOCKEU, H., 1890, Galles observées dans le Nord de la France. *Rev. Bot. Nord d. France* 3 : 38.
- NIJVELDT, W., 1957, Nieuwe galmuggen voor de Nederlandse fauna (I). *Ent. Ber.* 17 : 77.
- OOSTSTROOM, S. J. VAN, 1958, De vruchtgal van *Gymnetron villosulum* Gyll. op *Veronica*. *Ent. Ber.* 18 : 107.
- OOSTSTROOM, S. J. VAN & Th. J. REICHGELT, 1958, De vruchtgal op *Veronica catenata* Pennell. *Correspondentieblad*, Leiden, no. 10 : 81.
- PLANTENZIEKTENKUNDIGE DIENST, Wageningen, 1956, *Jaarboek* 1955; 1957, *Jaarboek* 1956 en 1958, *Jaarboek* 1957.
- VISSER, A. DE, 1958, *Petroselinum segetum* (L.) Koch in de Zwarte Polder. *Correspondentieblad*, Leiden, no. 10 : 105 en no. 11 : 124.

Agrotis ypsilon Hufn. Drie jaar hebben we door middel van het trekvlinderonderzoek nu wat meer aandacht aan deze soort kunnen besteden en het blijkt, dat dit beslist de moeite waard is. Dat *ypsilon* een trekker is, staat vast. Maar dat de zaak zo eenvoudig is als bij de *Atalanta* en de Oranje Lucernevlinder, geloof ik niet. Als in zoveel gevallen blijkt ook deze soort een speciale studie meer dan waard. In afwachting van een enthousiast lepidopteroloog, die deze taak op zich neemt, moeten we in elk geval zoveel mogelijk gegevens bijeen zien te brengen. Op de nieuwe druk van de trekvlinderkaarten komt ook *ypsilon* voor, zodat de kans, dat de soort vergeten wordt, veel kleiner is. Geef bij de vangsten van juli en vroeger vooral aan, in welke toestand de dieren verkeerden wat hun uiterlijk betreft. — LPK.

Te koop. Boeken (grotendeels over Rhopalocera) uit de nalatenschap van Prof. Dr. L. J. TOXOPEUS. Lijst met titels en prijzen ter inzage op de Bibliotheek.

Cosymbia porata L. (Lep., Geom.). Op 26 juli 1957 ving ik te Odoorn een licht okergeel ♂ van deze soort. Het was vrijwel ongetekend, slechts vage aanduidingen van de normale *porata*-tekening waren te zien. Ik wist er dan ook geen raad mee, maar de heer LEMPKE determineerde het als f. *flava* Bretschneider, die nog niet eerder uit ons land vermeld was.

M. P. PEERDEMAN, Westlandgracht 175II, Amsterdam-W.